

تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره مصوب: دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت

مشهد

حسین ابراهیمی پور^۱، علی وفایی نجار^۲، امین رضا امینی^۳، الهه لعل منفرد^۴، مهدیه سپاهی باغان^۵

۲،۱- دکترای تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، گروه بهداشت و مدیریت، مرکز تحقیقات علوم بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

۳- کارشناسی ارشد آمار زیستی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

۴،۵- کارشناسی ارشد آموزش بهداشت، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۳/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۰/۲۵

چکیده

سابقه و اهداف: تدریس کارآمد و اثر بخش در آموزش پزشکی نیازمند تدوین طرح دوره برای دستیابی به آموزش اثر بخش است، در این راستا بررسی چگونگی دستیابی به اهداف مشخص شده طرح دوره از دیدگاه دانشجویان به عنوان مشتریان اصلی آموزش ضروری است. این مطالعه با هدف ارزیابی میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره مصوب دروس اختصاصی از دیدگاه دانشجویان دانشکده بهداشت مشهد در سال ۱۳۹۱ انجام شده است.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی- مقطعی، نظرات ۱۳۸ نفر از دانشجویان در خصوص طرح دوره‌های دروس اختصاصی در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۰-۹۱ مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به سرفصل جلسات آموزشی در طرح دوره مصوب برای هر درس چک لیستی تدوین گردید که سرفصل جلسات آموزشی ذکر شده در طرح دوره به عنوان سؤال (سبک لیکرت) تنظیم گردید، داده‌ها به صورت میدانی گردآوری شد و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون آماری t مستقل و ANOVA و نرم‌افزار SPSS 16 انجام شد.

یافته‌ها: حداقل میزان انطباق محتوای تدریس شده توسط استاد با رئوس مندرج در طرح دوره‌ها طبق دیدگاه دانشجویان، ۸/۱۸٪، حداکثر تطبیق ۵۰٪ و میانگین نمره تطابق سرفصل تدریس شده با سرفصل طرح دوره مصوب دانشکده ۷۷/۰۱±۲۰/۶۱ بود. همچنین نتایج نشان دهنده اختلاف معنی‌داری بین میانگین نمرات در مقاطع تحصیلی مختلف بود. ($P < 0.05$, $f = 8$).

نتیجه‌گیری: میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره مصوب تا حدودی مطلوب ارزیابی گردید که به روز شدن سرفصل‌های دروس اختصاصی با همکاری وزارت بهداشت و دانشگاه‌ها و نظارت دقیق‌تر این دانشگاه‌ها بر اجرای طرح دوره‌ها به همراه توانمندسازی اساتید در خصوص نحوه تدوین و استفاده از طرح دوره، می‌تواند در ارتقاء کیفیت آموزش دانشگاه تأثیرگذار باشد.

واژه‌های کلیدی: طرح دوره، دانشکده بهداشت، دروس اختصاصی

* نویسنده مسئول: ۰۵۱۱- ۸۵۴۴۶۳۳، آدرس الکترونیکی: elm_monfared@yahoo.com

ارجاع به این مقاله به صورت زیر است:

Ebrahimipour H, Vafaei Najar A, Amini AR, Lael-monfared E, Sepahi Baghan M. *Compliance between what teachers taught and the course plans: The students' perspective at the School of Public Health of Mashhad University of Medical Sciences*. Journal of Medical Education and Development. 2014; 9(1): 34-44

مقدمه

آموزش، زنجیره یا فرآیندی است که هدف آن ایجاد تغییرات لازم در رفتار فراگیران باشد (۱). هر ساله دولت‌ها بخش مهمی از منابع خود را به آموزش عالی اختصاص می‌دهند، لذا اطمینان از اینکه برنامه‌ها، عملکردها و اهداف دانشگاه‌ها مسیر صحیحی را در جهت سیاست کلی تدوین شده طی می‌کنند، ضرورتی ملی پیدا کرده است. تحولات عظیمی که در سه دهه اخیر در رشد تکنولوژی و علوم پزشکی رخ داده، نیاز به دگرگونی و تغییر در آموزش پزشکی را بیشتر نمایان ساخته و منجر به شکل گیری مراکز توسعه آموزش پزشکی با هدف ارتقای کمی و کیفی خدمات آموزشی در سطح ملی و دانشگاهی شده است (۲).

برنامه‌ریزی یکی از پیش‌نیازهای موفقیت هر پروژه‌ای است، لذا استفاده از یک برنامه‌ریزی استاندارد درسی و با اصول صحیح علمی، از دوباره کاری می‌کاهد، تعجیل و تأخیر را از بین می‌برد، نظم منطقی ایجاد می‌کند، دانشجویان را از پیشرفت آگاه می‌کند و بدین ترتیب چگونه آموزش دادن و چگونه یاد گرفتن را می‌آموزد (۳). یکی از راه‌های موثر و انکارناپذیر برای برنامه‌ریزی و ارتقای کیفیت آموزش، برنامه‌ریزی درسی است (۴).

طرح دوره بخشی از یک برنامه درسی و یا کوریکولوم است که اهداف آموزشی در حیطه دانش و مهارت، روش‌های تدریس، روش‌های ارزشیابی و منابع آموزشی را برای فراگیران در یک دوره زمانی، یک بخش یا یک واحد مشخص تعریف می‌کند. محتویات طرح دوره باید به طور مجزا و به نوعی تدوین شود که دانشجوی بتواند مانند چراغی روشنگر، از ابتدا تا انتهای مسیر خود از آن استفاده کند. یکی از موارد کاربرد طرح دوره، بازنگری در برنامه‌های درسی است. این فرآیند نوعی ارزشیابی تکوینی با هدف اصلاح و بهبود برنامه‌های درسی در حال اجرا است و در بخشی از این فرآیند می‌توان از نظرات فراگیران در مورد برنامه درسی استفاده کرد. با استفاده از نظرات فراگیران به عنوان مشتریان داخلی فرآیند طراحی و اجرای طرح دوره می‌توان نقاط

قوت و ضعف برنامه آموزشی را شناسایی کرد و به ارتقای کیفیت آموزش کمک نمود (۵)، ضمن آنکه باعث ایجاد هماهنگی، نظم منطقی، هدفمند شدن فعالیت‌ها (۶)، ایجاد انگیزش و کارآیی دانشجو شده و نشان می‌دهد که چه چیزی، با چه روشی، در چه زمان و مکانی باید یاد گرفته شود و دانشجویان چگونه ارزیابی خواهند شد (۷) و در مجموع فکر کردن به مطالبی است که در طول درس پیش می‌آید (۸). تفاوت عملکرد افرادی که به عنوان مدرس مسئولیت تدریس دروس را به عهده دارند، ایجاب می‌نماید که برای هر درس چارچوب محتوایی و روش‌ها به صورت کامل مشخص گردد تا این تفاوت عملکردها به حداقل خود برسد (۹).

طرح درس از جمله ابزارهای مهم برنامه‌ریزی درسی محسوب می‌شود که کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی ملزم به تهیه آن می‌باشند (۱۰).

برخی مطالعات مشخص بودن محتوای آموزشی در هر طرح دوره را یکی از ده حیطه مهمی که باید در طرح دوره ذکر شود و نیز از جمله خصوصیات یک طرح دوره می‌دانند (۱۱، ۱۲) به طوری که محتوای آموزشی باید لیستی روشن و واقع‌بینانه از آنچه فراگیر در پایان درس قادر به انجام آن خواهد بود، باشد (۱۳).

در مطالعه نیک بخش به نقل از بذرفکن، ۵۵/۱٪ استادان معتقدند که معلمین قبل از تدریس جهت تسهیل در فرآیند آموزش نیاز به تدوین طرح درس دارند (۲). Fraser معتقد است می‌توان در فراگیران دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به دوره‌های آموزشی در جهت بهبود یادگیری مؤثر از طریق برنامه‌های منظم و دقیق ایجاد کرد (۱۴) به طوری که رابطه‌ای معنادار بین ارائه طرح درس و پیشرفت تحصیلی در فراگیران وجود دارد. مطالعه دیگر طرح دوره را یک بخش اصلی از آماده‌سازی معلم برای تدریس می‌داند که می‌تواند او را به تدریس بهتر و حرکت مؤثرتر کمک کند (۱۵).

مطالب و سرفصل‌های ارائه شده توسط مدرسان بسیار جدی گرفته نشده است (۱۹) این مطالعه با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان در خصوص میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره (Course Plan) مصوب دروس اختصاصی دانشکده بهداشت مشهد انجام شده است.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی- مقطعی است که نظرات ۱۳۸ نفر از دانشجویان در خصوص کلیه طرح دوره‌های دروس اختصاصی رشته‌های دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مشهد، که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۹۰-۹۱ ارائه شده بود، مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا لیست تمام دروس اختصاصی از آموزش دانشکده گرفته شد و بر اساس آن طرح دوره‌های مصوب مرتبط، از دفتر توسعه آموزش پزشکی دانشکده اخذ گردید که در نهایت تعداد ۹۸ طرح دوره مصوب دروس اختصاصی تهیه شده وارد مطالعه شد.

سپس برای هر عنوان درس چک لیستی تهیه گردید که متغیرهای آن مشتمل بر موارد زیر بود: محتوای سرفصل آموزشی، مقطع تحصیلی که طرح دوره برای آن تنظیم گردیده، گروه آموزشی موجود در دانشکده بهداشت مشهد، جنسیت، وضعیت استخدامی و مرتبه علمی استاد. سرفصل جلسات آموزشی ذکر شده در طرح دوره به عنوان سؤال (سبک لیکرت) تنظیم شد و بر اساس مقیاس شش گزینه‌ای لیکرت (کاملاً تدریس شده: امتیاز ۵)، (خیلی زیاد: امتیاز ۴)، (زیاد: امتیاز ۳)، (کم: امتیاز ۲)، (خیلی کم: امتیاز ۱)، (اصلاً تدریس نشده: امتیاز ۰) امتیاز دهی به هر کدام از آیتم‌های طرح شده در طرح دوره آموزشی صورت گرفت.

برای تأیید محتوای ابزار، از روش اعتبار محتوا استفاده شده به این صورت که چک لیست هر گروه آموزشی توسط اساتید همان گروه آموزشی (متخصصین علوم مدیریت سلامت، آموزش بهداشت، بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای و آمار زیستی) بررسی گردید و جهت اطمینان از پایایی ابزار، از روش آزمون

۱/۷٪ دانشجویان در مطالعه نصری، عدم ارائه طرح درس را در ابتدای دوره آموزشی به عنوان یکی از مشکلات آموزشی مطرح کردند و خواستار ارائه طرح درس قبل از شروع دوره می‌باشند (۱۶).

استفاده از ارزشیابی دانشجو از عملکرد استادان دانشگاه در اوایل سال ۱۹۹۰ در دانشگاه‌ها تبدیل به یک موضوع به شدت چالش برانگیز شده بود (۱۷).

گروهی از پژوهشگران معتقدند که امروزه با این حقیقت روبرو هستیم که تعداد زیادی از دانشگاه‌های کشورهای غربی، ارزشیابی دانشجویان از عملکرد استادان را به عنوان یک عامل تعیین کننده نظیر سایر عواملی که از اهمیت و ارزش بالایی برخوردار هستند تلقی می‌کنند. در دهه‌های گذشته ارزیابی دانشجویان از کیفیت تدریس اساتید در کانون توجه و کوشش و تلاش‌های ملی قرار داشته است زیرا این امر هم توجیهی از چگونگی عملکردها است و هم موجب بهبود بخشیدن کیفیت آموزشی می‌شود (۱۷).

مهم‌ترین هدف ارزشیابی، کمک به استادان در جهت اصلاح و بهبود روش‌ها و فعالیت‌های آموزشی و کمک به مدیران برای تصمیم‌گیری معقول‌تر در مورد استخدام، ترفیع استادان و در نهایت ارتقاء تعلیم به عنوان یک حرفه است (۱۸). مؤسسات آموزشی باید شواهدی از پیشرفت دانشجویان و فعالیت اثربخش خود را فراهم کنند و در این راستا طبیعی است که عملکرد و بازده اعضای هیئت علمی را که یک عضو کلیدی و گران قیمت از فرآیند آموزش هستند ارزیابی کنند (۱۹). ارزشیابی دانشجویان از کیفیت تدریس دانشگاهی نتایج مفیدی را برای تصمیم‌گیری‌های اساسی نظیر بازخورد به دانشکده‌ها در مورد عملکرد استادان، در اختیار مسئولین نظام آموزشی قرار می‌دهد (۱).

از آنجایی که دانشگاه‌های ما در حال حاضر فاقد یک نظام ارزشیابی مدون و ملی و نهادینه شده برای ارزشیابی سرفصل‌ها و رئوس مطالب ارائه شده توسط اساتید می‌باشد و ارزشیابی رئوس

یافته‌ها

از تعداد ۹۷ طرح دوره مورد مطالعه، ۳۷ طرح دوره مربوط به کارشناسی بهداشت محیط، ۳۲ طرح دوره مربوط به رشته کارشناسی بهداشت عمومی، ۱۰ طرح دوره مربوط به رشته کاردانی بهداشت حرفه‌ای و تعداد ۱۸ طرح دوره مربوط به مقطع کارشناسی ارشد (آمار زیستی، آموزش بهداشت، مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، بهداشت محیط) بود که در قسمت میزان انطباق محتوای تدریس شده توسط استاد با رئوس مندرج در طرح دوره‌ها طبق دیدگاه دانشجویان حداقل تطبیق مطالب ارایه شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره، ۸/۱۸٪ و حداکثر تطبیق ۵۰٪ و میانگین نمره تطابق ۲۰/۶۱ ± ۷۷/۰۱ بود. در جدول ۱ فراوانی میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده طبق نظر دانشجویان ارایه شده است.

جدول ۲ میزان تطبیق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده طبق نظر دانشجویان به تفکیک مرتبه علمی و وضعیت استخدامی طبق دیدگاه دانشجویان را نشان می‌دهد.

میانگین نمره میزان ارائه محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب توسط استاد با توجه به وضعیت استخدامی در اعضای هیئت علمی ۲۰/۶۷ ± ۷۶/۵۷ بود که آزمون آماری تی اختلاف معنی‌داری را بین میانگین نمره اعضای هیئت علمی با مدرسین غیر اعضای هیئت علمی مشخص نکرد. با توجه به مرتبه علمی مدرس میانگین نمره میزان ارائه محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب در مدرسین مربی ۷۳/۸ ± ۲۴/۳۹ و در مدرسین استادیار ۷۷/۷۲ ± ۱۹/۱۶ و در مدرسین دانشیار ۹۴/۲۵ ± ۵/۳۴ بود که آزمون آماری آنالیز واریانس یک‌طرفه هیچ اختلاف معنی‌داری را بین میانگین نمرات مدرسین با توجه به مرتبه علمی نشان نداد.

در جدول ۳ فراوانی تطبیق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده به

بازآزمون استفاده گردید به این صورت که پرسشنامه توسط ۵ نفر از دانشجویان هر کلاس تکمیل شد و مجدداً بعد از مدت ۱۰ روز دوباره همان چک لیست در اختیار آن‌ها قرار گرفت و نتایج دو مرحله مقایسه شد ($r=0.83$).

با توجه به اینکه مقاله‌ای که مستقیماً نسبت تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره مصوب را مورد بررسی قرار داده باشد، یافت نشد، نسبت ۵۰٪ با اطمینان ۵۵٪ و دقت ۲۰٪ مد نظر قرار گرفته شد تا بیشترین حجم نمونه با استفاده از فرمول نسبت‌ها در یک کلاس ۲۵ نفره (جامعه محدود، بر اساس متوسط تعداد دانشجویان دوره کارشناسی و کاردانی در هر کلاس درس)، محاسبه شود ($P=0.05$, $q=0.05$) که در نهایت برای دانشجویان کارشناسی و کاردانی در هر کلاس، ۱۱ نفر و در مورد دانشجویان کارشناسی ارشد نیز کل دانشجویان همان کلاس به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. چک لیست‌های مرتبط با هر رشته (با توجه ترم تحصیلی) در جلسه ماهیانه شورای نمایندگان دانشجویان در اختیار نماینده دانشجویان قرار داده شد تا با توزیع پرسشنامه‌ها بین هم کلاسی‌های خود که به صورت تصادفی از قبل توسط تیم پژوهش انتخاب شده بودند، پاسخ دهند.

جهت تعیین نمره نهایی، ابتدا نمره هر طرح دوره که از جمع تک تک سؤالات با توجه به امتیازی که دانشجویان به آن داده بودند محاسبه و به صورت درصد مشخص شد، در نهایت بر مبنای درصد تدریس هر طرح دوره، میزان ارائه هر درس مطابق با طرح دوره مصوب طبق دیدگاه دانشجویان به چهار دسته (۱۰ - ۳۹/۹۹ درصد، ۴۰ - ۶۹/۹۹ درصد، ۷۰ - ۸۹/۹۹ درصد، ۹۰ - ۱۰۰ درصد) گروه‌بندی شد. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در این پژوهش، نام و مشخصات شخصی دانشجویان ثبت نشد. پس از تکمیل چک‌لیست‌ها توسط دانشجویان، تحلیل داده‌ها با آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار)، آزمون آماری t مستقل و ANOVA در نرم‌افزار SPSS 16 در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی که طرح دوره برای آن تنظیم گردیده طبق دیدگاه دانشجویان، ذکر شده است.

میانگین نمره میزان ارائه محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب توسط استاد با توجه به مقطع تحصیلی که مدرس تدریس می‌کند در کارشناسی ارشد $66/59 \pm 21/51$ در کارشناسی $77 \pm 20/38$ و در مقطع کاردانی $93/75 \pm 4/8$ بود که طبق آزمون آماری اختلاف معنی‌داری بین میانگین نمرات در مقاطع تحصیلی مشاهده گردید ($f=5/8$, $P=0/04$).

همچنین میانگین نمره میزان ارائه محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب طبق نظر دانشجویان در گروه آموزشی بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای $71/23 \pm 20/5$ و گروه اپیدمیولوژی و آمار بهداشت و مدیریت $77 \pm 21/33$ و در گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی $84/31 \pm 11/94$ بود که آزمون آماری اختلاف معنی‌داری را بین میانگین نمرات در گروه‌های آموزشی نشان نداد ($P=0/7$, $f=2/3$).

جدول ۱: فراوانی میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده طبق دیدگاه دانشجویان

میزان تطبیق	تعداد طرح دوره (درصد)
۱۰ - ۳۹/۹۹ درصد	۴ (۴/۱٪)
۴۰ - ۶۹/۹۹ درصد	۲۶ (۲۶/۸٪)
۷۰ - ۸۹/۹۹ درصد	۳۳ (۳۴٪)
۹۰ - ۱۰۰ درصد	۳۴ (۳۵/۱٪)

جدول ۲: فراوانی تطبیق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده به تفکیک مرتبه علمی و وضعیت استخدامی طبق دیدگاه دانشجویان

میزان تطابق	۹۰ - ۱۰۰٪	۷۰ - ۸۹/۹۹٪	۴۰ - ۶۹/۹۹٪	۱۰ - ۳۹/۹۹٪	آزمون آماری
	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	
مرتبه علمی					
مربی	۳۰/۸٪ (۸)	۳۸/۵٪ (۱۰)	۱۵/۴٪ (۴)	۱۵/۴٪ (۴)	$f=1/5$
استادیار	۳۴/۸٪ (۲۴)	۳۳/۳٪ (۲۳)	۳۱/۹٪ (۲۲)	-	$P=0/3$
دانشیار	۱۰۰٪ (۲)	-	-	-	
وضعیت استخدامی					
هیئت علمی	۳۵/۷٪ (۲۵)	۳۰٪ (۲۱)	۳۱/۴٪ (۲۲)	۲/۹٪ (۲)	$t=0/3$
غیر هیئت علمی	۳۳/۳٪ (۹)	۴۴/۴٪ (۱۲)	۱۴/۸٪ (۴)	۷/۴٪ (۲)	$P=0/7$

جدول ۳: فراوانی تطبیق محتوای تدریس شده توسط استاد با محتوای سرفصل آموزشی طرح دوره مصوب دانشکده به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی که طرح دوره برای آن تنظیم گردیده طبق دیدگاه دانشجویان

میزان تطابق	۹۰-۱۰۰٪	۷۰-۸۹٪	۴۰-۶۹٪	۱۰-۳۹٪	آزمون آماری
	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	درصد (تعداد)	
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۸/۸٪ (۳)	۲۵٪ (۴)	۵۰٪ (۸)	۶/۲٪ (۱)
	کارشناسی	۳۴/۴٪ (۲۳)	۳۸٪ (۲۷)	۲۵/۴٪ (۱۸)	۴/۲٪ (۳)
	کاردانی	۸۰٪ (۸)	۲۰٪ (۲)	-	-
جنس	مرد	۳۳/۸٪ (۲۵)	۲۹/۸٪ (۲۲)	۳۲/۴٪ (۲۴)	۴/۱٪ (۳)
	زن	۳۹/۱٪ (۹)	۴۷/۸٪ (۱۱)	۸/۷٪ (۲)	۴/۳٪ (۱)

بحث

این پژوهش با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان در خصوص میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با طرح دوره مصوب دروس اختصاصی دانشکده بهداشت مشهد انجام شده است، نتایج مطالعه نشان داد که در حدود ۷۷ درصد، محتوای تدریس شده توسط اساتید با محتوای تعیین شده در سرفصل مطابقت دارد. این موضوع در مطالعه قاضی و فلاحی که با هدف بررسی تطابق طرح درس با سرفصل‌های مصوب وزارت بهداشت در دانشگاه علوم پزشکی استان لرستان انجام شده ابتدا طرح درس کلیه دروسی که توسط اعضای هیئت علمی گروه علوم پایه دانشگاه تدریس می شود، توسط کارشناسان مرکز توسعه و مطالعات آموزش پزشکی در هر دانشکده، از اعضای هیئت علمی علوم پایه اخذ گردیده و سپس موضوعات درسی ارائه شده در طرح درس با سرفصل دروس مربوطه که از طرف وزارت بهداشت تهیه گردیده بود تطابق داده شده است و سه وضعیت غیر قابل قبول، نیمه مطلوب و مطلوب تعریف گردیده. وضعیتی که بیش از ۷۵٪ مطالب سرفصل در طرح درس، تدریس شده بود وضعیت مطلوب در نظر گرفته شده است که نتایج نشان می دهد کلیه اعضای هیئت علمی علوم پایه دانشگاه علوم پزشکی لرستان از نظر تطابق طرح درس با سرفصل‌های مصوب وزارت بهداشت در وضعیت

مطلوبی هستند که این نتیجه با مطالعه حاضر همخوانی دارد (۲۰). همچنین نتایج برخی دیگر از مطالعات نشان می دهد که عمده دانشجویان اعتقاد دارند که محتوای مطالب تدریس شده توسط استاد بر اساس طرح درس صورت پذیرفته است و درصد وفاداری به طرح درس در تدریس توسط اساتید بین ۶۱ تا ۷۴ درصد تعیین شده است (۴، ۱۹، ۲۱).

تأکیدیاتی که اخیراً معاونت آموزشی دانشگاه در خصوص آرایه طرح دوره توسط اساتید در ابتدای فصل داشته و همچنین سیاست‌های دانشگاه مبنی بر وجود طرح دوره برای همه درس‌ها می تواند بر این موضوع تأثیر داشته باشد، علاوه بر این اساتید و دانشجویان به مرور زمان متوجه این موضوع می شوند که داشتن سرفصل علاوه بر مشخص کردن هدف دوره و برنامه، در ارتقاء کیفیت کلاس نیز می تواند تأثیرگذار باشد (۴).

۲۳ درصد که از سرفصل‌ها توسط مدرسان ارائه نشده را شاید بتوان با عواملی از جمله عدم تنظیم مناسب وقت توسط مدرس و نحوه مدیریت در کلاس، نوع درس ارائه شده که به جلسات بیشتری جهت سپری شدن فرآیند یاددهی-یادگیری نیاز دارد مرتبط دانست که در مطالعه اربابی به عواملی مانند ویژگی‌های فردی مدرس، نحوه تدریس، طول ترم، خود رئوس مطالب و سر

در مطالعه مذکور (حق التدریسی- رسمی آزمایشی- رسمی قطعی) با مطالعه حاضر (هیئت علمی و غیر هیئت علمی) بر می‌گردد.

نتایج این مطالعه نشان داد که بین زن و مرد تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمره تطابق طرح دوره با محتوای تدریس شده وجود ندارد که نتایج برخی از مطالعات نیز نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین نگرش اعضای هیئت علمی در خصوص تهیه طرح درس در بین زنان و مردان وجود ندارد (۱، ۲۲).

از دیگر نتایج این مطالعه وجود تفاوت معنادار بین میانگین نمره تطابق محتوای تدریس شده با سرفصل طرح دوره مصوب بر اساس مقطع تحصیلی که طرح دوره برای آن تدوین گردیده، می‌باشد. به عبارتی میزان تطابق طرح دوره با محتوای تدریس در دوره کاردانی بیشتر بوده است. این موضوع را می‌توان این‌گونه توجیه کرد که احتمالاً اساتید در مقاطع بالاتر محتوای تدریس را بیشتر بر اساس نظرات خود تدوین می‌نمایند و در مقاطعی مثل کاردانی بیشتر به محتوای تعیین شده در سرفصل توجه می‌گردد. از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر این است که مطالعات بسیار اندکی در کشور پیرامون تحلیل طرح دوره انجام شده است. به طوری که اکثر پژوهش‌ها در مورد طرح درس می‌باشد و به همین جهت در بسیاری از موارد محقق برای استناد در قسمت بحث از مقالاتی که بر روی طرح درس انجام شده بود استفاده کرده است. در برخی موارد از عبارت طرح درس استفاده شده بود که به نظر می‌رسد با توجه به محتوای مقاله به کار بردن عبارت طرح دوره صحیح‌تر می‌باشد. همچنین به دلیل عدم ارائه طرح دوره‌های دروس عملی و عمومی توسط مدرسان این پژوهش صرفاً به بررسی میزان تطابق طرح دوره پیشنهادی دروس اختصاصی با محتوای تدریس شده در کلاس درس توسط مدرس پرداخته شد.

نتیجه‌گیری

به روز شدن سرفصل دروس توسط هیئت‌های ممتحنه و ارزشیابی رشته‌های مختلف در سطح وزارت بهداشت با کمک و

فصل‌ها، رفرنس‌ها و مواد آموزشی موجود، میزان تجهیزات و وسائل کمک آموزشی، نحوه مدیریت و برنامه‌ریزی نظام آموزشی دانشکده اشاره شده است (۱۹). در مطالعه بذرافکن نیز ۹۹٪ از اساتید تعداد زیاد دانشجویان را مانعی در جهت اجرای طرح درس می‌دانند (۱) و دلیل دیگر اینکه بعضی از اساتید تصور می‌کنند که همه مطالب علمی موجود را باید آموزش دهند که این امر نه فقط غیر ممکن بلکه غیر ضروری می‌باشد، بنابراین آن بخش از محتوای آموزشی که حتماً باید آموخته شود و اهداف ویژه یادگیری نیز در برگیرنده آن‌هاست را باید آموزش داد و آن بخش از مطالب را که برای آموختن مفیدند، دانشجویان را راهنمایی نمود که آن مطالب را از کجا و چگونه بیاموزند (۴).

در مطالعه صابریان و همکاران، علی رغم اعتقاد مدرسان به تدوین طرح درس در جهت ارتقای کیفی آموزش موثر، ۹۴٪ از زنان حجم کار زیاد و عدم آگاهی در مورد تهیه طرح درس و ۲۵٪ از مردان حجم زیاد کار و کمبود انگیزه را مانع از داشتن طرح درس می‌دانند (۴) و مطالعه‌ای دیگر داشتن پست اجرایی یا مدیریتی مدرسان را دلیل کاهش میزان تطبیق رؤس مطالب دروس مدرسان می‌داند (۱۹).

البته نتایج، تفاوت معناداری بین مرتبه علمی و وضعیت استخدامی با میزان وفادار بودن به محتوای طرح دوره در تدریس را نشان نداد. در نتایج مطالعه انجام شده توسط بهنام پور هم تفاوتی در نگرش اعضای هیئت علمی با توجه به وضعیت استخدامی در خصوص استفاده از طرح دوره مشاهده نشد (۲۲) همچنین حمید زاده اردبیلی و همکاران در مطالعه خود از نمایندگان هر کلاس خواستند تا ۲ تا ۳ مورد از کامل‌ترین جزوات دانشجویانی که مباحث تمام جلسات را دارا باشند جهت بررسی میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با سرفصل ارسالی از وزارت بهداشت در اختیار مجری طرح قرار دهند که نتایج این مطالعه حاکی از این بود که میزان تطابق محتوای تدریس شده توسط استاد با سرفصل مذکور با وضعیت استخدامی ارتباط دارد (۱۹)، احتمالاً این تفاوت به نوع تقسیم‌بندی وضعیت استخدامی

به منظور افزایش اثربخشی طرح دوره در راهنمایی دانشجویان و دستیابی به نتایج مورد انتظار در فرایند تدریس، رعایت دقت بیشتر در تدوین طرح دوره و ارائه طرح دوره برای کلیه دروس تئوری، عملی و عمومی و نشان دادن اهمیت استفاده از طرح دوره در تدریس از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی، با توجه به تأثیری که در پیشرفت تحصیلی دارد امری است که ضرورت آن بیش از پیش احساس می‌شود.

سپاسگزاری

این مقاله حاصل از طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی مشهد (کد ۹۱۰۷۶۹) بوده است. نویسندگان از مسئولین محترم دانشکده و همچنین کلیه دانشجویانی که در انجام این کار همکاری داشتند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایند.

References

- 1- Bazrafkan L, Nikseresht A, et al. The perspective of medical university professors about issues of lesson plan designing. Proceedings of the 5th National Congress of Medical Education. Tehran, Iran. 2002; 8. [Persian]
- 2- Nikbakhsh N, Amri P, Mohammadi Kenari H, et al. Evaluation of lesson plans of faculty members of medical and dental schools of Babol University of Medical Sciences. Journal of Babol University of Medical Sciences. 2010; 12(Suppl.1): 14-8. [Persian]
- 3- Ganji F, Momeni A, Amini A, et al. The evaluation of course plans of basic science courses in Shahrekord University of Medical Sciences: The students' perspectives. Proceedings of the 10th

مشارکت اعضاء هیئت علمی سراسر کشور و به دنبال آن تدوین طرح دوره‌ها بر اساس این سرفصل‌ها می‌تواند در به روز شدن آموزش‌های دانشگاهی بسیار تأثیرگذار باشد. پیشنهاد می‌شود به منظور استفاده بهینه از طرح دوره، بعد از برگزاری دوره‌های آموزشی کاربردی، تأکید بر ارائه طرح دوره در تمام دروس عمومی و اختصاصی توسط مدرسان با رعایت اصول صحیح از نظر محتوایی و نگارشی (ذکر تمام موارد ضروری در یک طرح دوره با رعایت نگارش کامل و صحیح هر مورد) انجام گیرد و در مرحله بعد با استفاده از نظر سنجی از مدرس و دانشجو میزان رعایت آن در کلاس مورد بررسی قرار گیرد؛ و در پایان با برگزاری جلساتی متشکل از مسئولین و دانشجویان دلایل و عوامل موثر بر عدم رعایت طرح دوره شناسایی شود که با اولویت بندی آن‌ها بتوان در راستای فرآیند یاددهی- یادگیری گامی موثر در راستای ارتقاء فرایند تدریس و آموزش برداشت.

- National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]
- 4- Saberian M, Haji Aghajani S, Ghorbani R, et al. Instructors' point of view about lesson planning, Semnan Medical University, 2002. Journal of Babol University of Medical Sciences. 2003; 5(Suppl.2): 33-6. [Persian]
- 5- Ataie M, Kolivand M, Almasi A, et al. Evaluation of achieving to course plan aims from the viewpoint of medical clerkship at Kermanshah University of Medical Sciences in 2012. Journal of Clinical Research in Paramedical Sciences. 2012; 1(3): 65-72. [Persian]
- 6- Yekefalah L, Samieefard F, Falahatpisheh F, et al. The effect of providing lesson plan on the quality of

- education from the students' perspectives of Ghazvin University of Medical Sciences-2008. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]
- 7- Abedini S, Abedini S, Aghamolaei T, et al. Knowledge and attitudes of faculty members of Hormozgan University of Medical Sciences about the lesson plan. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]
- 8- Jafari N, Ghafari M, et al. Common mistakes in designing lesson plans. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]
- 9- Akaberiyan S, Bahreini M, Shahamat S, et al. The attitude of Bushehr University of Medical Sciences faculty members about designing the lesson plans and quality improvements of education. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]
- 10- Mobaraki A, Mohebbi Nobandegani Z, Mahmoudi F, et al. The importance of implementing clinical lesson plans and related obstacles according to the instructors. Iranian Journal of Medical Education. 2011; 11(5): 539-40. [Persian].
- 11- Han X, Liu Y. Educational technology and the National Quality Course Plan in China. British Journal of Educational Technology. 2010; 41(4): 614-7.
- 12- Harden RM. Ten questions to ask when planning a course or curriculum. Medical Education. 1986; 20(4): 356-65.
- 13- Burden P, Byrd D. Methods for effective teaching. 5th ed: Pearson Education; 2011.
- 14- Fraser S, Greenhalgh T. Coping with complexity: Educating for capability. British Medical Journal. 2001; 323(7316): 799-803.
- 15- Mansourian HR, Shoja MR, Salimi T, et al. Evaluating the course plan status of faculty staff of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences of Yazd in the year 2002. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(3): 37-8. [Persian]
- 16- Nasri K, Kahbazy M, Noroozy A, et al. The medical education problems and possible solutions in staggers and intern's view points of Arak University of Medical Sciences, 2006-07. Arak Medical University Journal. 2010; 12(4): 111-21. [Persian].
- 17- Zolfaghar M, Mehrmohammadi M. Students' evaluation of the quality of teaching of university professors teaching human sciences in Tehran universities. Training and Learning Researches. 2004; 1(6): 17-28. [Persian]
- 18- Banisi P, Delphan Azari GA. The effect of university teachers' evaluation on effective quality teaching of faculty members of Islamic Azad University. Social Research. 2010; 3(6): 155-68. [Persian]
- 19- Hamidzadeh Arbabi U, Neamati A, Dehghan M. The compliance between taught content and standard curriculum, ratified by Ministry of Health and

Medical Education, in the School of Medicine and Paramedical Sciences School of Ardebil University of Medical Sciences. Journal of School Nursing, Midwifery of Ardabil. 2008; 10(3): 24-33. [Persian]

20- Qazi S, Fallahi E. The rate of compliance between curriculums and lesseon plans designed by facluty members of Lorestan University of Medical Sciences in 2007-2008. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]

21- Mahdian M, Vakili Z, Moniri R, et al. Are the basic sciences lesson plans in Kashan University of

Medical Sciences based on the basic standard of lesson plans writing 2001-2003. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz, Iran. 2009; 15-7. [Persian]

22- Behnampoor N, Mansooriyan M, Gharczi A, et al. Attitude of the faculty members of Gorgan University of Medical Sciences about lesson plan. Proceedings of the 10th National Congress of Medical Education. Shiraz , Iran. 2009; 15-7. [Persian]

Compliance between what teachers taught and the course plans: The students' perspective at the School of Public Health of Mashhad University of Medical Sciences

Ebrahimipour H (PhD)¹, Vafae Najar A (PhD)², Amini AR (MSc)³, Lael-monfared E (MSc)^{*4}, Sepahi Baghan M (MSc)⁵

1- Health Sciences Research Center, Department of Health and Management, School of Public Health, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

2- Student Research Committee, School of Public Health, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

3,4,5- Health Education and Promotion, Student Research Committee, School of Public Health, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

Received: 2 Jun 2013

Accepted: 15 Jan 2014

Abstract

Introduction: Developing course plan is essential for an effective education. to evaluate the course plan implementation, students can be surveyed. This study aim to assess the compliance between what the teachers' taught and the course plans of various courses from the viewpoint of students who enrolled in the School of Public Health (SPH) of Mashhad University of Medical Science (MUMS).

Methods: In this descriptive and cross- sectional study, 138 students were asked about specialized course plans implementation in the second semester of the academic year 2011-2012 year. A6-scale Likert questionnaire which has been designed for each course separately were used to gather data which has been analyzed using descriptive statistics, t-test and ANOVA by SPSS 16.5 at 0.05 significant level.

Results: Minimum and Maximum compliances were 18.8% and 100% respectively. On average, the compliances was 77.0 ± 20.6 . No significant correlations were observed between academic rank and compliances of taught content. The results showed a significant difference between the mean scores of different educational levels ($P < 0.05$, $f = 5.8$).

Conclusion: Monitoring of implementation of the curriculum, along with empowering the teachers about developing and using their own course plan may improve the Alignment between the course plans and the taught materials.

Keywords: Course plan, faculty, specialized, course

---

*Corresponding author's email: elm_monfared@yahoo.com

This paper should be cited as:

Ebrahimipour H, Vafae Najar A, Amini AR, Lael-monfared E, Sepahi Baghan M. *Compliance between what teachers taught and the course plans: The students' perspective at the School of Public Health of Mashhad University of Medical Sciences*. Journal of Medical Education and Development. 2014; 9(1): 34-44

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.